

וכן מעשה לוט ושתי בנותיו, מעשה תמר ויהודה, מעשה עגל ראשון, קללות וברכות אזהרות ועונשין, מעשה אמנון ותמר, מעשה אבשלום, מעשה פילגש בגבעה – כל אלו נקראים ומתרגמים.

ב. אמר רב נחמן: כל ליצנות אסורה חוץ מליצנות של עבודת כוכבים. אמר רב הונא בר מנוח בשם רב אחא בנו של רב איקא: מותר לו לבן ישראל לומר לעכו"ם, טול לע"ז והנה אותו בש"ן תי"ו שלו (= לשון 'חשופי שת ערות מצרים').

אמר רב אשי: מי ששמועותיו שנואות (- שיוצאות עליו שמועות שהוא נואף), מותר לבזותו בגימ"ל ושי"ן (= גויה שפחה. כלומר שם גנאי עליו ועל אמו, אעפ"י שאמו ישראלית. עפ"י סמ"ג לאוין קעא; דרשות מהר"ה או"ז ט).

כתב הר"ן (עפ"י מועד קטן יז.): דוקא אדם סתם, אבל תלמיד חכם – לא, אלא כסוה כלילה. אין התר לבזותו אלא כשיוצאות עליו שמועות שהוא עובר כמה וכמה פעמים, אבל על עבירה חד פעמית – לא. וכנראה אפילו הוא קלא דלא פסיק ואין לו שונאים בעיר, אין התר לבזותו (עפ"י חפץ חיים הלכות לה"ר כלל ז, ה בבאר מים חיים).

ומי ששמועותיו טובות מותר לשבחו, והמשבחו – ינחו לו ברכות על ראשו.

דף כו; פרק רביעי

- מא. א. בני העיר המוכרים דברים שבקדושה, מה יעשו בדמים?
 ב. מה החילוק בין בית הכנסת של כפרים לשל כרכים לענין מכירתם?
 ג. האם מותר להרוס בית-הכנסת ישן לצורך נטילת אבניו ועציו לבניית בית-כנסת חדש?
 ד. האם מותר להשכיר ולמשכן בית הכנסת או ליתנו במתנה? לבנים של בית הכנסת – האם מותר להלוותם?
 ה. מה בין תשמישי מצוה לתשמישי קדושה?
 ו. אלו הם תשמישי מצוה ואלו הם תשמישי קדושה?
 ז. האם אפשר לחוץ בפני הטומאה על ידי הזזת תיבת בית הכנסת למקום כניסת הטומאה?
 ח. ספר תורה שבלה ומטפחות שבלו – מה יעשו בהם?
 ט. האם מותר לעשות מבית הכנסת בית המדרש או להפך?

א. בני העיר שמכרו דברי קדושה, יקחו בדמיהם דברים קדושים מאלו שמכרו ולא דברים שקדושתם פחותה, כגון שמכרו בית הכנסת – לוקחים תיבה (= 'ארון קודש'), תיבה – לוקחים מטפחות, מטפחות – ספרים, ספרים – תורה, אבל מכרו תורה לא יקחו ספרים וכו'. וכן במותר הדמים, כגון מכרו ספרים ולקחו ממקצת הדמים תורה, לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחותה (ע"ע להלן כז).

א. אין למכור דבר קדוש כדי ליקח בדמים דבר שקדושתו שווה למה שמכרו (וכדלהלן כז; עפ"י ר"ה רשב"א ור"ן וש"פ). ואם כבר מכרו – יש אומרים שאין לקנות בדמים דבר שקדושתו שווה ויש מתירים (עפ"י שו"ע קנג, ד ומשנ"ב, וע"ש בבאה"ל).

ב. מוכרים בית הכנסת לצורך פדיון שבויים, להספקת תלמידים או להשיא יתומים ויתומות בדמיו, וכן מוכרים בית הכנסת לצורך בניית מקוה טהרה, אלא שיש לחזור בכל האפשר להשיג מעות אחרות מן הצבור, אבל כשאי אפשר – מוכרים (עפ"י או"ח קנג, ו מג"א ומחצית השקל ומשנ"ב; אגרות משה חו"מ ח"א מב).

ג. ספרי נביאים וכתובים, קדושתם המורה ממטפחות ספר תורה, הלכך מכרו מטפחות ס"ת לוקחים נביאים וכתובים, מכרו נ"ך אין לוקחים מטפחות ס"ת (ר"ן עפ"י ירושלמי). כתב הר"ן: נביאים וכתובים – אין הפרש ביניהם לענין מכירה ולקחה.

ד. כלי בית הכנסת והספסלים – כבית הכנסת, כילה שעל הארון כארון (ירושלמי). ויש מי שכתב ליישב המנהג ששואלים ספסלים ושלחנות של בית הכנסת וכן מנורות לבית השמחה, שכיון שנהגו כן הרי זה כהתנו מעיקרא שיוכלו להשתמש בהם (עפ"י ערוך השלחן קנה, יב). ויש מסתפקים לומר שמא לא אסרו אלא בספסלים המחוברים (ע' אגרות משה או"ח ח"ב מז. ובשו"ת שארית שמחה (לב) פסק שכל כלי המשמש לצורך בית הכנסת, כמנורה, גביע לקידוש וכד', חלה עליו קדושה). רחוב העיר; לתנא דמתניתין, הוא רבי מנחם בר יוסי, יש בו קדושה הואיל והעם מתפללים בו בתעניות (ובמעמדות), הלכך אין לוקחיו בדמיו דבר שאינו קדוש. והכמים אומרים הרחוב אין בו משום קדושה. הלכה כהכמים (עפ"י רמב"ם וטשו"ע). ויש מי שנראה מדבריו להחמיר ברחוב (עפ"י בה"ג). והריטב"א כתב שאין לנהוג בו מנהג בזיון.

ואמר רבא: לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר (אלא בני העיר מכרו שלא מדעת פרנסייהם, או מכרו הפרנסים שלא באישור אנשי העיר. ר"ן), אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, יכולים לעשות בדמים כל דבר, אפילו לקנות בו שיכר (עפ"י רש"י ועוד. ויש מפרשים אחרת), וגם בית-הכנסת שמכרו – יצא לחולין, וכמו שהורה רב אשי לרבינא על אודות בית הכנסת חרב שהיה לו בארצו ורצה לזרעה: קנהו משבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר וזרע.

א. רעק"א דייק מדברי רש"י שבלא מעמד אנשי העיר לא יצא בית הכנסת לחולין אלא בקדושתו עומד, ותמה על כך. (וראה הסבר שיטת רש"י באגרות משה או"ח ח"ב נא, ב-ג). וצריך לומר לפ"ז שרבי אלעזר שקנה ביהכ"נ של טרסיים ועשה בו כל צרכיו, במעמד אנשי העיר היה.

ב. יש סוברים שעל ידי מכירת טובי העיר במעמד אנשי העיר אפשר להפקיע קדושתו מכל וכל ולהשתמש באותו מקום שימושים בזויים. ויש חולקים בזויים. ויש חולקים (ע"ע להלן).

ג. 'שבעה טובי העיר' – אינם בדוקא זקני העיר והכמיו אלא אלו המתעסקים בצרכי הציבור. הולכים אחר רוב הדעות ואין צריך שיסכימו כל השבעה (ראשונים, מובא בבאר היטב קנג סק"ח ומשנ"ב סק"ט. ובדבר שאינו ראוי ושיש בו חשש ספק איסור – אין לילך אחר הרוב, כי מעיקר הדין יש צורך בהסכמת כולם אלא משום המנהג הולכים אחר הרוב, ובאופן כזה לא נהגו. עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב מה).

ושבעה לאו דוקא, אלא כל שקיבלו עליהם אנשים שיהא להם סמכות להתעסק בצרכיהם, ואפילו לא קיבלו אלא אדם אחד, די בזה. ואולם אם לא העמידום על דבר מסוים אלא בסתם לפקח על עסקי ציבור, אין להם כח לכל דבר להיותם כבני העיר רק כשהם שבעה או יותר, אבל בפחות משבעה אין כחם שוה לבני העיר בדברים שלא ניתנה להם סמכות מפורשת (עפ"י

שו"ת הרשב"א, מובא במשנ"ב קנג סק"ט; אגרות משה או"ח ח"ב סוס"י מה. וע' שו"ת מהר"ח או"ז סה).

ד. תשמישי קדושה – יש מחמירים לומר שאינם יוצאים לחולין על ידי מכירת טובי העיר או הגבאים הממונים (ע' בשו"ת דוכב מישרים ח"ג נג, עפ"י החת"ס. וכן חכך בבאר הלכה להחמיר. וע' בשו"ת שבט הלוי (ח"ה כ וח"ו כד) שמשמעות השו"ע והפוסקים שמועיל, ועכ"פ אין זה אלא ספק).

ב. רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: בית הכנסת של כרכים, כיון שבאים לשם מכל המקומות, אין בני העיר יכולים למכרו. ואולם אם יש אדם חשוב שהכל נעשה על דעתו, אפשר למכרו, כגון בית הכנסת של מחסיא שאמר רב אשי, יכול אני למכרו אם ארצה (עם הציבור. ר"ן).

- א. יש מפרשים הטעם שאי אפשר למכור ביהכ"נ של כרכים, הואיל ואנשים מבחוץ נותנים לבנייתו ולצרכיו, ושמא יש אחד שיש לו חלק בו שאין נוח לו במכירה. ולפי זה אם ידוע שבני העיר בלבד בנוהו משלהם, יש לו מכר. וכן פסק באור-זרוע [והוסיף עפ"י שאף ביהכ"נ של כפרים, אם השתתפו בו אנשים מבחוץ דינו כביהכ"נ של כרכים. ואולם הרמ"א פסק כראבי"ה החולק בזה]. ואילו הרא"ש פסק שאפילו ידוע שלא סייעו לביהכ"נ מחוץ לעיר, בני העיר מקדישים אותו על דעת כל העולם ולכן אינם יכולים למכרו, ואף לא על ידי טובי העיר. וכן פסק בשלחן ערוך (קנג,ו. וע' בשו"ת יביע אומר ח"א י, א-ג ובשבט הלוי ח"א כח).
- ב. כתב המגן-אברהם (קנג סק"ב עפ"י המבי"ט. והובא במשנ"ב): אם אין מתפללים בבית הכנסת, רשאים למכרו אפילו הוא של כרכים. ומשמע שהכל מודים בדבר. ונראה הטעם, כי ודאי כולם מסכימים למכירה זו שהרי אין שם תפילה בציבור, ומסתבר שלא יבואו עשרה ממקומות אחרים להתפלל שם. ונראה שהוא הדין כשיש עדיין עשרה אלא שנתמעטו המתפללים וכבר אי אפשר לכלכל את הוצאות החזקתו, והרי מוכרחים לסוגרו והרי זה כביהכ"נ שאין בו מתפללים (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב ג נח"ג כו. וכדברי המבי"ט פסקו הנוב"י (תנינא יט) ובאחיעזר (ח"ג עב,א). וע' בחתם סופר (או"ח לא) שפקפק בזה. וע' דובב מירשים ח"ב מד; שבט הלוי ח"ח ל-לא וח"ט לג).
- ג. יש אומרים שעכשיו מלבד בכרכים גדולים שבאים לשם סוחרים ואנשים דעלמא דרך קבע, סתם קהילות שלנו נחשבות כ'כפרים' שבימי התלמוד, הגם שמגיעים לשם עוברים ושבים לפרקים (ע' בשו"ת מהר"ח או"ז סה; משאת בנימין לג). ואין הדבר מוסכם (ע' מג"א קנג סק"ז וא"ר; משיב דבר או"ח מה).
- ובשו"ת דובב מירשים (ח"א קלב, וע"ש בח"ב מד) כתב: דוקא בית הכנסת הכללי של כל העיר דינו כביהכ"נ של כרכים, אבל אם מיוחד לקהילה מצומצמת, נידון כביהכ"נ של כפרים, גם בעיר גדולה (וע' גם בשו"ת שבט הלוי ח"ו יז).
- ד. בתשובת משאת בנימין (לג) כתב שבקהילות שיש לפרנסים סמכות במקל ורצועה בכל עניני הקהילה, יכולים למכור אף בית הכנסת של כרכים, ויכולים לעשות בדמים כל דבר אפילו אנשי העיר מוחים. וזה דוקא כשבנאוהו משל עצמם ולא משל אחרים (מגן אברהם ונחלת צבי). ויש חולקים על חידוש המשאת-בנימין (ע' באור הלכה קנג,ו ד"ה אבל; שו"ת משיב דבר ח"א מה. וכן בשו"ת יביע אומר (ח"א י, ב-ג) כתב שלדינא נראה שקשה לסמוך על דברי המשאת-בנימין. וע' בשרידי אש (ח"ב טז) שצריך דבריו לסגוף. וע' בשו"ת מהר"ח או"ז רכב שאם הובררו טובי העיר מתחילה להנהיג קהלם בכל דבר, ואפילו בררו יחיד - מה שעשה עשוי אף בביהכ"נ של כרכים).
- ה. יש מי שכתב להקל במכירת בית המדרש של כרכים לצורך מצוה גדולה, כדי לבנות בנין מרווח אחד לכל הקהילות ולצורך בנית מקוה טהרה, כי ודאי נוח לכל במכירה זו, אף לאנשים שמחוץ לעיר, וגם מפני שיש מקום לחלק בין בית כנסת של כרכים לבית המדרש (עפ"י משיב דבר ח"א מה, ע"ש בהרחבה. וע' בשו"ת שרידי אש (ח"ב טז) לענין מכירת בית הכנסת של כרכים לצורך פרעון חובות).
- ו. בית הכנסת של כרכים שעברו ומכרוהו באיסור - אין המכירה חלה, וכמו שכתב בספר בית יהודה (עפ"י יביע אומר ח"א י, ט"ג).
- ז. מסתבר שבית הכנסת של כרכים, כל דבריו כמותו; כגון תיבה ספרים ומטפחות, ואי אפשר למכרם (ר"ן; שו"ע. וע' בספר קובץ על הרמב"ם).

ג. רב פפא ורב הונא [בריה דרב יהושע] הורו לרמי בר אבא לאסור לסתור בית הכנסת לצורך נטילת עצי ואבניו לבניית ביהכ"נ אחר.

ד. אמר רבא: מכירת ביהכ"נ והחלפתו – מותר, אבל השכרתו ומישכנוו אסור, משום שבקדושתו הוא עומד. וכן להלוות לבנים של בית כנסת אסור מאותו הטעם, מלבד לבנים חדשות שעדיין לא נבנה בהן – מותר מפני שלא נתקדשו, ואפילו למ"ד הזמנה מלתא היא, כאן שמחוסרים בנייה לא נתקדשו בהזמנה.
א. יש אומרים שאין מועילה מכירת בית הכנסת לנכרי כי אינו בר-חילול ולא נפקעה קדושת בית הכנסת במכירה זו. ויש חולקים. ואולם נראה שאם ביהכ"נ נתון בשליטת נכרים, ואי אפשר להשתדל לקנותו מהם, מותר למכרו להם (עפ"י דובב מירשים ח"ב מד. וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ט לג).

ב. נראה שאם משכנו בית הכנסת מתחילה כשבנוהו או קנוהו, קודם שנעשה לבית הכנסת, אין שום אסור בדבר. ואין חיוב לאנשים לשלם מכיסם למלוה כדי שלא יממש את זכותו וימכרונו (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב ג).

ג. השכרת בית הכנסת כשהשלטונות אינם מרשים למכרו – כתב בשו"ת שרידי אש (ח"ב יז) שלכאורה יש עצה למכרו בתנאי. וכדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים ימכרו לשוכר ממכר גמור עם התחייבות שאם הרשות לא תקיים מכירה זו יחזרו ויקנו ממנו בכסף שהוציא.

ד. בית הכנסת שכבר נבנה, למאן דאמר 'הזמנה מלתא היא' חלה עליו קדושה אפילו לא התפללו בו. ואולם הלכה כמאן דאמר הזמנה לאו מלתא ולא נתקדש עד שיתפללו בו (אור זרוע). ואפילו התפללו בו יחידים (ערוך השלחן קנ"ג, כו) או נשים (עפ"י תורת ש"י ח"א קלט) – נתקדש.

נתנית בית הכנסת במתנה (בשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר. ר"ף) – נחלקו רב אחא ורבינא; אחד אסר [במה תיפקע קדושתו] ואחד התיר [שהמתנה כמכר, שאם לא שקיבל ממנו דבר לא היה נותן לו מתנה].

הלכה כדברי המתיר משניהם (פוסקים).

ה. תשמישי מצוה – נזרקים. תשמישי קדושה – נגנזים.

א. הושענא שבלולב וכיו"ב, אף על פי שנוזקת, אין לפסוע עליה (אור זרוע; או"ח תרס"ד, ת. וה"ה לענין עצי הסוכה – ע' או"ח תרל"ח).

ב. כתבו הפוסקים (עפ"י הירושלמי) שמועיל תנאי מראש ליהנות מתשמישי קדושה. ויש דברים שאפילו לא התנו עליהן בפירוש, כיון שנהגו בדבר הרי זה כאילו התנו (ע' תרומת הדשן רע"ג ועוד. וכתבו אחרונים שלכתחילה ראוי להתנות בפירוש. ע' מג"א ופמ"ג קנ"ד, ח).

ג. קדושת תשמישי קדושה – ודאי היא מדאורייתא (ע' מנחת שלמה ח"ב פ"א).

ו. אלו הם תשמישי מצוה: סוכה לולב שופר ציצית. ואלו הם תשמישי קדושה: אמתחות הספרים התפלגין והמזוזות ותיק של ספר תורה ונרתיק של תפילין, ורצועותיהן.

בימת עץ, כיון שלעתים מושיבים עליה ספר תורה בלא מפה, הרי היא 'תשמיש קדושה' ולא 'תשמיש דתשמיש'. יריעה שפורסים סביבות הארון (לרש"י: מבפנים. לתוס': מבחוץ), ארגזי הספרים ובתי חומשים (– כמין מסגרות / קופסאות שמניחים החומשים בתוכם) – תשמישי קדושה הם ונגנזים [שלא נאמר אין אלו 'משמשים' אלא מהוים כמקום הנחה בעלמא לשמירת הספרים].

ארון לספרי תורה הקבוע בקיר, אין בו דין 'תשמישי קדושה' כי אינו עשוי אלא לשמירה (עפ"י או"ז; רמ"א קנ"ג, ג. וע"ש בבאה"ל).

ז. אף על פי שכלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה וממילא חוצץ בפני הטומאה, אם לפעמים מטלטלים את התיבה עם הספר שעליה הריהי מיטלטלת מלא וריקן ומקבלת טומאה ואינה חוצצת. מדובר שלא ביטלו את התיבה בפתח שהרי אסור להורידה מקדושתה, אלא הניחוה שם לזמן ואחר כך יחזירוה למקומה (עפ"י תוס' ב"ב כ. וע"ע דובב מישרים ח"ג נג).

ת. אמר רבא: תיבה שנתקלקלה ונפרדו חלקיה, אפשר לעשות ממנה תיבה קטנה אבל לא בימה (שאינן מורידים בקודש).

א. בימה שנתקלקלה, מותר לעשותה תיבה קטנה אבל לא דרגה לבימה (רי"ף).
 ב. תיבות ישנות שבבית הכנסת שאינן ראויות לתשמישן – פקעה קדושתן. ועל צד היותר טוב, טוב למכרם לעצים להסקה ובעד הדמים יקחו חרשים (שערי תשובה קנ"ה בשם זרע אמת. וע' באור הסברה באגרות משה או"ח ח"ב סו"י נא).
 ובשו"ת חות יאיר (קס"ב) צדד לומר שכל שאינו ראוי כלל לתשמישו פקעה קדושתו, ומה שאמרו בגמרא 'דאידיפ'ט' – כשראוי להשתמש בו ע"י הדחק.
 ולדעת הט"ו, כל תשמישי קדושה שאינם ראויים לקדושה חמורה מותר להורידם לקדושה קלה. וע' בישב שיטתו מקושיות האחרונים, בשבט הלוי ח"א ל ו"ח"ג צא.
 יריעות הארון שבלו – מותר לעשות בהן יריעות לספרי תורה אבל לא לחומשים, שקדושתם קלה יותר, כי פעמים כופלים אותן יריעות בשביל הספר והריהן משמשין.
 אמר מר זוטרא: מטפחות ספרים שבלו, עושים אותם (אם ירצו. פוסקים) תכריכים למת מצוה, וזו היא גניזתם.

אמר רבא: ספר תורה שבלה גונזים אותו אצל תלמיד חכם, ואפילו שונה הלכות (שלא שימש תלמידי חכמים). אמר רב אחא בר יעקב: ובכלי חרס.

א. ספר תורה שבלה, אין חייבים לקברו בכלי חרס אלא אם ירצו יכולים להחזיקו בבית הכנסת במקום מכובד [ואולי אף עדיף זה מגניזה] (עפ"י ערוך השלחן קנ"ה; ח; שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד לה, ושם כתב שדין זה מוסכם על הכל).

ב. שאר כתבי הקודש וחומשין, הגם שטעונים גניזה בקרקע אין צריך לקברם אצל תלמיד חכם (עפ"י פוסקים).

ג. כתבו הפוסקים שיש להמנע מלהציג ספר תורה במוזיאון או בתערוכה, ובמקום הצורך יש מקלים בכמה תנאים (ע' בשו"ת שרידי אש ח"ג צח ועוד).

אם רוצים לשנות את מקום ארון הקדש, לקובעו בתוך כותל הבנין, כדי להגדיל את שטח בית הכנסת או כדי לנאותו – מן הדין מותר הדבר. וטוב להחמיר [משום מה שאמרו 'קרבן שזכה להנתן בצפון לעולם בצפון'] ולמכור על ידי הגבאים [אף ללא מעמד אנשי בית הכנסת] את המקום שהיה עליו הארון לאלו הרוצים שיהא המקום פנוי או לרוצים לישב שם, ובמעות ישתמשו לדבר שקדושתו שוה, כגון לתיקון מקום הארון החדש, וכל שכן שעדיף להשתמש במעות לדבר שקדושתו יתרה (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב מז. וכן בשו"ת דובב מישרים ח"ג נג) הורה

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מגילה

להקל להעתיק ארון ספרים למקום אחר, אם לא צריכים לעשות בו שינויים בגופו, לקוצצו וכד'. וביחוד אם רוצים להעתיקו לאותו צד שהוא שם, ע"ש ובשו"ת אמרי ישר ח"א עט. וע"ע באריכות בשו"ת רב פעלים ח"ב או"ח כז).

ט. נחלקו רב פפי ורב פפא בשם רבא, האם מותר להפוך בית הכנסת לבית מדרש אף לא בימה"ד לביכה"נ, או להפך. אמר רב אחא: מסתבר כרב פפי, שכן אמר רבי יהושע בן לוי: בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש.

א. אף על פי שרבי יוחנן חולק, הלכה כרבי"ל כנגד רבי יוחנן (עפ"י תוס' ועוד).
ב. כשם שבני העיר מוכרים בית הכנסת, כמו כן יכולים למכור בית המדרש [ואף לשיטות האומרים שתשמישי קדושה אי אפשר למכור להפקיע קדושתן] (עפ"י אבני נזר או"ח לד; שבט הלוי ח"ו כד).

דין בתי ירושלים לטומאת נגעים, והאם נתחלקה ירושלים לשבטים – ביזמא יב.

דף כז

מב. א. מתי מותר למכור ספר תורה? מהו למכור ספר תורה ישן כדי ליקח בו חדש?
ב. מהם דיני הנחת ספרים זה על גבי זה, בספרי תורה, חומשים, נביאים וכתובים?
ג. גבו כסף לקנות דברי קדושה והותירו, או שמכרו כדי לקנות והותירו – מה דין המותר?
ד. יחיד או ציבור שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהם צדקה – מה דינם?
ה. האם מותר למכור דברי קדושה של רבים ליחיד, ושל עיר גדולה לעיר קטנה?
ו. האם מותר למכור דברי קדושה ממכר עולם? האם מותר למכור בית הכנסת לעשות בו שימושים מבוזים?
ז. האם מותר להשתין מים בד' אמות של תפילה?

א. אין מוכרים ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה. לא ימכור אדם ספר תורה אף על פי שאינו צריך לו. אמר רבן שמעון בן גמליאל: אפילו אין לו מה יאכל ומכר ספר תורה [או בתו] – אינו רואה סימן ברכה לעולם.

א. לא התירו למכור ספר תורה אלא לשתי מצוות אלו; לימוד תורה ונשיאת אשה, אבל לא לשאר מצוות (עפ"י תוס' ע"ז יג, ודלא כהשאלות). וגם לא לצורך פרנסה כשאין לו מה לאכול (עפ"י רמב"ם ס"ת י). ובירושלמי התירו לכדי חייו. וע' בשבט הלוי ח"ב קלג בבאור מחלוקת התלמודים בזה).
מוכרים ספר תורה לפדיון שבויים (מג"א ועוד, מובא במשנ"ב שם).

ב. אף כשכבר קיים מצות פריה ורביה, מוכרים ספר תורה כדי לישא אשה לקיום 'לשבת יצרה'. ומטעם זה מוכרים להשיא יתומה, הגם שאין האשה מצווה בפריה ורביה (עפ"י בית שמואל א סק"ב; מגן אברהם קנג סק"ט ומשנ"ב שם ס"ק כד). ויש אומרים שמוכרים גם בשביל האיסור שלא לשהות בלא אשה משום הרהור (ע' חלקת מחוקק א סק"י).

ג. ספר תורה של יחיד, נחלקו הפוסקים אם יכול למכור ולהוציא דמיו לחולין, אם לאו (ע' או"ח קנג, י). ודאי אין להורות לכתחילה למכרו [שלא בשביל לימוד תורה וכו'] אולם אין למחות ביד המיקל, כי לפי הגר"א לא הכריעו בזה הפוסקים וספק דרבנן להקל (עפ"י אחיעזר ח"ג עט, ב. ולכאורה משמע שם שמדינא מותר משום סד"ר לקולא, וצ"ע. ובשבט הלוי ח"ו קצ) כתב שיש להקל למכור לצורך גדול).

קנט